

MASTER MÉTIERS DE L'ÉDUCATION, DE L'ENSEIGNEMENT ET DE LA FORMATION	
Mention	Parcours
OCCITAN	M2A
Site de formation :	Tarbes

MEMOIRE

Dera interlenga ara mestresa de dus còdis escrivts
distincts : bastir palancas tà ua mès bona compreneson
deras lengas

Coralie Barbazan

Directeur de mémoire :	
Pierre Escudé, professeur des universités	
Membres du jury :	
- Pierre Escudé, professeur des universités - Nathalie Lanne, conseillère pédagogique	
Remis le 22/06/2020	Soutenu le // 2020

Année universitaire 2019/2020

Remerciements

Je tenais à remercier les personnes sans lesquelles ce mémoire n'aurait pu être réalisé.

Je souhaite remercier mon directeur de mémoire, Pierre Escudé, qui a su suivre l'avancement de mon projet et me guider dans les différentes directions que j'ai pu prendre tout au long de la réalisation de ce projet.

Je voudrais également dire un grand merci à ma conseillère pédagogique, Nathalie Lanne, qui a compris sans difficulté l'objectif de mon projet didactique et m'a donné plusieurs conseils pour qu'il soit mené de manière efficace.

Un merci sans limite à Bernat Arrous qui, de part son soutien et sa connaissance parfaite de la langue occitane ainsi que de ses dialectes, m'a accompagnée dans la réalisation du cadre théorique et m'a donné les bornes de mon travail.

Un grand merci également à l'équipe enseignante de l'école de Sarrancolin pour m'avoir accueillie et m'avoir permis de m'intégrer aussi rapidement.

Enfin, un dernier merci à ma famille, qui m'a donné l'amour de la langue occitane. Merci à mes parents ainsi qu'à mes sœurs pour leur soutien quotidien. Merci à ma marraine qui, par son dévouement, m'a aidée à finaliser cet écrit.

Sommaire

1 – Contèxt e problematica.....	4
1-1 – Ensenhar en ua classa bilingüa	4
1-1-1 – Eth ensenhament bilingüe francés-occitan.....	4
1-1-2 – Eth foncionament deras escòlas bilingüas.....	7
1-1-3 – Eth foncionament bilingüe ena escòla de Sarrancolin.....	9
1-2 – Era problematica.....	11
1-2-1 – Eth encastre institucionau.....	11
1-2-2 – Genèsi.....	11
1-2-3 – Definicion.....	13
2 – Era entrada en escrit.....	14
2-1 – Eth escolan bilingüe.....	14
2-1-1 – Eth desvelopament langatgèr deth mainat bilingüe.....	14
2-2-2 – Era enterlenga.....	16
2-2-3 – Era entrada ena lenga escriuta.....	18
2-2 – Elements de grafia e de fonetica occitanas.....	20
2-2-1 – Era grafia alibertina.....	20
2-2-2 – Eths grafèmas deth occitan.....	22
2-2-3 – Sistèma fonologic deth bigordan en Sarrancolin.....	25
3 – Protocòlle experimentau.....	26
3-1 – Eth projècte didactic.....	26
3-1-1 – Introduccion.....	26
3-1-2 – Arrecuelh de dadas : era dictada occitana.....	27
3-1-3 – Debanament.....	35
3-2 – Analisi deth projècte.....	37
3-2-1 – Activitats miadas.....	38
3-2-2 – Ipotèsis de tribalh.....	41
3-2-3 – Perlongaments.....	44
Conclusion.....	47
Bibliografia.....	48
Annèxes.....	50

1 – Contèxt e problematica

Eth ensenhament bilingüe qu'ocupa ua plaça a despart en païsatge escolari francés. Enas linhas de qui segueishen, que començaram per arrebrembar qu'era mesa en plaça deras escòlas bilinguas en França ei eth frut d'un lonc procès istoric. En seguint, que raperaram quau ei eth foncionament deras escòlas bilinguas occitan-francés en generau e quau ei eth foncionament dera escòla de Sarrancolin en particular, entà arribar-ne, fin finala, a definir era nosta problematica e a explicar quaus son eras arrasons de qui ns'an miada a causir aqueste subjèct.

1-1 – Ensenhar en ua classa bilingüa

1-1-1 – Eth ensenhament bilingüe francés-occitan

Era seccion bilingua a on ensenhèm peth permèr còp a paritat orària eth occitan e 'th francés qu'auriscó que hè tot just 30 ans-a, a Senta Africa, en Avairon, entara rentrée 1989.

Eth fèit que ua lenga com eth occitan, de qui non èra ne ua lenga d'Estat, ne ua lenga de difusion internacionala, e podóssie tot en un còp èster eth objècte d'un ensenhament, mès tanben servir de lenga d'ensenhament n'anava pas de si. Era plaça qu'eras lengas de França coma eth occitan, eth breton, eth basco, eth catalan, eth còrso, an fenit per aquesir laguens eth païsatge escolari francés qu'ei eth frut de ua lonca istòria de qui los a vists a passar succesivament dera exclusion pura e simpla a un lent procès d'integracion.

Eth occitan, com eras autas lengas de França, que comencè per èster hòrabandit dera escòla de qui avè precisaments per tòca de combàter eth sué

usatge e de hèr parlar francés aths mainats. Eth decret relatiu ara « interdiction de l'usage du patois dans les écoles du l'arrondissement de Cahors », publicat en *Journal général de l'Instruction publique* deth 29 de gèr 1835, qu'ei representatiu dera politica repressiva de qui avó lòc pendent longtemps.

« Art. 1er.— *Le dialecte patois est interdit dans les écoles primaires de l'arrondissement de Cahors ; les instituteurs ne l'emploieront jamais et veilleront à ce que les élèves n'en fassent pas usage (...)*

Art. 3.— Les instituteurs coupables d'infraction au présent seront poursuivis et punis de peines de discipline conformément à la loi.»¹

Era brutalitat dab era quau eras mesuras aqueras e hon soent mesas qu'ei era encausa de mantuns traumatismes deths quaus e's pòt ancòra retrobar era traça ué, pertot en país d'Òc.

Aqueth còp — non parlavan pas tostemp que patuès aths mainats, a nosta au mens —, alavetz, eth prumèr dia qu'anèri tara escòla, no'm brembi pas qui'm guidè, mès be i devèva aver quauqu'uns, alavetz que l'anèri demandar ara regenta : « Madama, posqui anar tath cabinet, sivoplèt ? » En patuès. « Oui, allez-y ! ». Bon. Partí. Eth segond diá, rebelòta ! En patuès, tanben. Alavetz, era regenta ce'm ditz : « Bon, à partir de maintenant, vous allez me parler français ! », ce'm ditz. A bon ! Tath diá d'après o dus dias après, que't torni a partir, anà'u tornar a demandar çò de mèsma. En patuès ! Clac ! Ua gifla ! Qu'èra sevèra... Voi pas díser que m'assomèsse, mès anfin... E tath segond... Ò non, tath segond, que m'i tornèi ! Un aute claquet. Alavetz, que reagí, e ! Qu'avoï eth suenh de demandà'u en francés, e ! Qu'èra sevèra, ja, aquera regenta. Mos hèva apréner, n'ampècha...²

Que sabèva arribar totun qu'eths arregents de qui, pera màger part, èran deth país e parlavan era lenca, no's mostrèssien autan inflexibles. Eth pair, a nosta, que ns'a comptat que un dia era mastressa los demandè çò qui èra un

1 *L'enseignement du français à l'école primaire – Textes officiels*. Tome 1 : 1791-1879, Paris, Institut national de recherche pédagogique, 1992, p. 114.

2 D'après un collectatge efectuat enes parçans dera Nèsta peth collectiu *Nosants de Bigòrra*.

barriu. Eth pair qu'avè era responsa, mès non sabèva pas quau èra eth mot en francés. Tant i a que's hiquè a plorar. Era regenta que se n'apercebó e que'u consolè. « Non te'n hàcias », ce'u digó, « que t'ac voi díser, jo, quin se ditz en francés. »

Mès tan pè eth s. XIX^{au}, quauques esperits esclarats qu'avèn hèit enténer era sua votz entà protestar contra eth sòrt qui's hèva ath occitan e tà militar en favor dera sua utilizacion ena escòla. Qu'ei, per exemple, eth cas de Joan Jaurés (1859-1913), de qui, quan seré d'origina borgesa, e parlava totun correntament eth lengadocian d'Albi.

*« Pourquoi ne pas profiter de ce que la plupart des enfants de nos écoles connaissent et parlent encore ce que l'on appelle d'un nom grossier « le patois ». Ce ne serait pas négliger le français : ce serait le mieux apprendre, au contraire, que de le comparer familièrement dans son vocabulaire, sa syntaxe, dans ses moyens d'expression, avec le languedocien et le provençal. »*³

Eths poètas e 'ths òmes de letras de lenga d'Òc, amassats a partir de 1854, laguens eth Felibritge, non podèvan mancar de reclamar, ath sué torn, ua plaça tara lenca en ensenhament. Atheu, per exemple, çò qu'escrivèva Bernat Sarrieu, agregat de filosofia (1875-1935), en 1907 :

« Oui, nous, Felibres, nous sommes patriotes autant que personne en France ; nous ne le sommes que plus, et mieux. Notre patriotisme est plus raisonnable et plus fort parce qu'il sait aller d'abord à nos familles, à nos pays, à nos provinces (Limousin, Auvergne, Dauphiné, Languedoc, Provence, Gascogne), bases logiques et éléments vivants de notre première grande patrie qui est le Midi ou l'Occitanie.(...) Or, il se trouve qu'il est possible de faire servir la langue d'Oc, le gascon lui-même, à l'acquisition de la langue française, dans le sens de l'étymologie de ses mots, dans son orthographe et dans sa syntaxe. Pourquoi négliger ce concours précieux ? Notre patriotisme, chers Méridionaux, ne devrait-il pas au contraire soutenir avec ardeur ce moyen de rendre au gascon, comme cela lui est dû, une place officielle dans nos écoles, tout en

³ *L'éducation populaire et les « patois », La Dépêche, 15 d'aost 1911.*

perfectionnant plus sûrement chez ceux de nos compatriotes qui désirent s'instruire la connaissance du français ?»⁴

Un permèr pas en favor dera reconeishença deras lengas de França qu'estó hèit dab er'adopcion, eth 11 de gèr 1951, dera lei Deixonne de qui autorizè eth sué ensenhament, mès que tot laguens eth segondari. De dempús, eths tèxtes de lei e 'ras circularas academicas que's son succedits entà balhar drin de plaça aras lengas ditas « regionalas » laguens eth ensenhament.

Tant i a qu'òm mesura eth ròtle clau e fundamentau qui pòden jogar eras escòlas bilinguas en matèria de transmission.

1-1-2 – Eth foncionament deras escòlas bilingüas

Eras escòlas bilingüas que propòsan obligatoriamente dus trajèctes diferents. Eth trajècte monolingüe e 'th trajècte bilingüe. Aquera possibilitat que deu perméter ua mès bona articulacion entre eras duas vias. Era màger part deth temps, eth percors bilingüe enas escòlas que segueish duas modalitats diferentas. Quan en classa, quan en seccion.

En permèr cas, eth ensenhant que s'ocupa de ua classa, de duas lengas diferentas e dera totalitat deths ensenhaments. Era jornada qu'ei despartida en mieja jornada. Eth francés qu'ei utilizat sus ua mieitat de jornada, era lenga regionala sus er' auta mieitat. Eth ensenhament que's hè donc sia tot en francés, sia tot en lenga regionala. Ena escòla, eras duas lengas qu'an donc eth madeish estatut permor que son ensenhadas a paritat orària. Ei a díser qu'era lenga regionala e serà utilizada coma lenga d'aprendissatge pendent 12 òras sus 24 ena setmana, autant com eth francés de qui serà eth tanben utilizat coma lenga d'aprendissatge pendent 12 òras per setmana.

⁴ *Utilité Pédagogique du Gascon. Aux Instituteurs et Professeurs de nos régions, Era Bouts dera Mountainbo, St Gaudenç, hrevèr, 1907, p. 44.*

En segond cas, enas seccions, eth ensenhant que s'ocupa alavetz de duas classas diferentas, sonque de ua lenga e donc sonque de ua partida solament deth ensenhament. Eth ensenhant que pren en carga ua partida deths ensenhaments de qui's debanan tots en ua sola lenga. Er' auta partida deths aprendissatges que's hè ena auta lenga dab un aute ensenhant. Tant i a que, en aqueth darrèr cas de figura, eths arregents e prenen era reponsabilitat d'èster eths referents de ua lenga balhada. Eths mainats qu'associan ua lenga a ua persona.

Mantuas organizacions de seccions que son possiblas. Qu'ei possible d'aver ua classa de qui ei partatjada entre dus ensenhants. Que i aurà mieja jornada assegurada per un ensenhant en lenga regionala, er' auta mieja jornada estent assegurada peth aute ensenhant en lenga francesa. En aqueth cas, era composicion dera classa non càmbia pas, eths mainats presents que son tostemp amassa, dens tots eths aprendissatges, dens ua lenga o ena auta permor que segueishen tots eth trajècte bilingüe.

Eths mainats que pòden tanben èster dens mantuas classas diferentas quan segueishen eths aprendissatges en lenga francesa. Aqueras classas que son alavetz composadas de mainats de qui segueishen eths tajècte monolingüe e d'autes de qui segueishen eth trajècte bilingüe. Aquestes darrèrs que s'amassan sus er' auta meitat deth temps tà formar ua navèra classa taths aprentissatges dispensats en lenga regionala. De tant que, atheu, eths mainats qu'an duas classas diferentas.

Abans tota causa, eth bilingüisme regionau que balha lòc a un tribalh sus eras capacitats intellectualas, lingüísticas e culturalas, en tot peméter era transmission dera lenga regionala. Eths objectius deth bilingüisme regionau que son de mantuns òrdis e que s'estàn en 3 pilièrs màgers.⁵

Que serveish tot en un còp a tribalhar competéncias de comunicacion, competéncias linguísticas o lengatgièras, tan vau díser eth aprendissatge en

5 Bulletin officiel n°33, ministère de l'éducation nationale et ministère de la recherche, 13 septembre 2001.

produccion orala, en lectura e en elaboracion d'escriuts, e anfin competéncias arrelativas ath foncionament dera lenga e ath metalengatge.

Aqueras competéncias que son tribalhadas, de faïçon progressiva, tot ath lonc dera scolarizacion, de dempús era mairala, en las profeccionant a cada cicle.

1-1-3 – Eth foncionament bilingüe ena escòla de Sarrancolin

Era escòla de Sarrancolin qu'ei era mès anciana escòla bilingüa francés – occitan deth departament dera Hautas-Pireneas. Qu'estó aubèrta tath permèr còp en 1998.

Ué aquera escòla que compda 3 pòstes e miei. Duas arregentas que's partajan eths eslhèves deths TPS entiò eths CE1 per mieja jornada en alternar eths aprendissatges en occitan e en francés.

Era oragnizacion taths mès grans qu'ei drin diferenta deth fèit deth mié estatut d'estagiària. Efectivament, que sòi en formacion ena ESPE de Tarba eth diluns, eth dimars e 'th dimècres. De tant que non sòi presenta ena escòla de Sarrancolin sonque eth dijaus e 'th divés tà assegurar eras 12 òras d'aprendissatges en occitan. Eth grope de CE2 – CM1 – CM2 que funciona en seccion. Eths diluns e 'ths dimars que son mesclats en ua classa de qui arregropa mainats deth trajècte monolingüe e mainats deth trajècte bilingüe. Sus eth dijaus e 'th divés, eth grope classa que's partatja en dus, eths mainats de qui segueishen eths aprendissatges en occitan que se'n vién dab jo. Eths mainats de qui non son inscriuts sonque en trajècte unilingüe que demoran dab era ensenhanta deth diluns e deth dimars. En aqueras condicions, eth foncionament en mieja jornada, de qui ei preconizat, no's pòt hèr permor dera mia preséncia sonque sus eth dijaus e 'ths divés.

Eras competéncias lengatgièras deth programa que son, de costuma,

presas en carga peth ensenhant de qui s'ocupa deths aprendissatges en francés. Dab aqueth foncionament dus dias en francés, dus dias en lenga occitana, n'èra pas brica possible. Eths mainats non podèvan pas hèr 10 òras de francés sus 12 òras eth diluns e 'ths dimars, qu'èra tròp pesuc. Après reflexion, qu'avem alevetz decidit de partatjar eras competéncias lengatgièras entre eras duas lengas d'aprendissatge e tanben tà las poder despartir mès unifòrmament sus tots eths dias dera setmana. Que son repartidas en 4 sos-domenis : eth estudi dera lenga, era escritura, eth lengatge orau e 'ra lectura, compreson deth escriut. Eth estudi dera lenga e 'ra escritura que's hèr en lenga francesa. En contra, eth lengatge orau e 'ra lectura, compreson deth escriut que's hèr en occitan.

Eths atenduts deth programa en lengatge orau que's pòden hèr autant en ua lenga coma ena auta. Per exemple compréner un messatge orau, díser de memòri un tèxte en votz hauta o ancòra realizar ua corta presentacion dab nòtas o un diaporamà coma ajuda. Qu'ei era madeisha causa tara lectura e 'ra compreson deth escriut, eras estrategias tà compéner un tèxte (exemple : compréner eth implicite en un tèxte, compéner era logica d'un tèxte o ancòra compéner a qui e hèr referéncias eths pronòms en ua istòria) que son exactament eras madeisha en occitan coma en francés. Non pausa donc pas nat chepic de tribalhar aqueras competéncias en lenga occitana.⁶ Per contra, que balha mès d'endom aths aprendissatges en occitan, ath desvelopament dera lenga permor eths mainats que son confrontats a ua pregonda reflexion deths tèxtes en occitan ath quotidian.

⁶ Programme du cycle 3, bulletin officiel n°30 de l'éducation nationale, 26 juillet 2018.

1-2 – Era problematica

1-2-1 – Eth encastre institucionau

Eth selh comun de competéncias, de coneishenças e de culture⁷ deth BO n°17 deth 23 de abriu de 2015 qu'ei despartit en 5 domenis diferents. Eths lengatges tà pensar e comunicar, eth metòdes e utís tà apréner, era formacion dera persona e deth diutadan, eths sistèmas naturaus e 'ths sistèmas tecnicos, eras representacions deth món e der'activitat umana. Eth trajècte bilingüe que permet de tribalhar eth domeni n°1 : eths lengatges tà pensar e comunicar e eth domeni n°3 : era formacion dera persona e deth ciutadan dab mèts d'endom qu'en trajècte monolingüe. Efectivament eth mainat qu'aprenerà a soscar, a tribalhar, a comunicar, a pensar dens duas lengas diferentas donc dens dus còdes diferents. Que i aurà donc mèts de camins possibles tara reflexion tà un mainat de qui segueish eth trajècte bilingüe. De hèit, en tot descobrir ua navèra cultura e en utilizar ua auta lenga, er'aubèrtura deths mainats sus eth endehòra qu'ei forçadament mèts hòrta.

En aqueras condicions, e en véger era importància deth domeni n°1 en eth trajècte bilingüe, que'm semblava interessent de tribalhar sus un projècte de qui s'inscrivèva laguens.

1-2-2 – Genèsi

En debuta d'annada, que realizèm, en classa, evaluacions diagnosticas de qui portavan sus eth ensemp deras competéncias lengatgèras en occitan. Qu'ei a díser era produccion orala e escriuta, e 'ra compreson orala e escriuta. A cada còp, eras competéncias qu'èran avaloradas a mantuns nivèus. Mantuas constatacions que's son hèitas a partir d'aqueth tribalh.

⁷ Socle commun de connaissances, de compétences et de culture, bulletin officiel n°17 de l'éducation nationale, 23 avril 2015.

Tara produccion orala, eths mainats qu'avèvan a descríver un imatge. Eth imatge que remandava a un mieilòc qu'eths mainats e coneguèvan (un bòsc) dab un vocabulari simple. Era majoritat deths mainats qu'utilizavan era descripcion per enumeracion deths elements. Que recorrèvan aths articles occitans sense préner en compde eth genre e aths substantius francés. Exemple : « Eths huelhas ».

Tara produccion escriuta, que devèvan presentar ua persona. Eth « que » enonciatiu qu'èra hèra pòc present, en contra era màger part deths eslhèves qu'avèvan arrecors aths pronòms personaus afixes.

Tara compreson deth orau, qu'avèvan a hèr un resumit en francés de çò qu'avèvan comprés d'un conde entenut en lenga occitana. Era mieitat dera classe n'a pas escrit arren. Atheu, çò qui pausava chepic qu'èra essencialment era conjugason deths vèrbes (imperfèit e preterit) e ua hrèita de vocabulari.

Tara compreson deth escriut, eths eslhèves que devèvan escríver çò qui comprenèvan d'un tèxte simple de qui s'avèn a leguir en sué cap. Tad aquera activitat, 12 mainats sus 13 que tornèn ua huelha blanca. N'arribavan pas a leguir en occitan.

Après d'outes tribalhs en lenga sus era compreson deth escriut. era dificultat que persistava. Ua lectura en votz baisha dera part deths mainats eths madeishs non permetèva pas era compreson. En contra ua sola lectura magistrala deth madeish tèxte, sense nada aida mès que sufiva a hè'us comprèner eth tèxte. Era compreson deth orau qu'èra pro bona, eth passatge en francés qu'èra de mens en mens frequent. Totun era dificultat en compreson deth escriut que persistiva a maugrat deths tribalhs efectuats. Eths mainats que coneguèvan eth vocabulari present enes tèxtes mès era utilizacion deth còde francés en lectura non permetèva pas d'arribar ara correspondéncia entre eth mot de qui coneguèvan en orau e 'ra sua escritura.

En eths quate cas deras evaluacions diagnosticas, eths mainats

qu'utilizavan eth còde francés tara lenga occitana. Non prenèvan pas en compte eth genre deths articles coma en francés (*les* en femenin e en masculin en francés, *eths* en masculin, *eras* en femenin en occitan), n'utilizavan pas eth *que* enonciatiu permor dera sua abscéncia en francés e non deishavan pas de costat eths pronòms personaus afixes davant eths vèrbes justament permor que son indispensables en francés. En darrèr cas tanben, era compreneson deth tèxte occitan qu'èra impossibla permor que leguivan dab eth còde francés, ei a díser dab era correspondéncia grafia-fonia deth francés. Qu'ei permor d'açò que ua simpla lectura magistrala, donc de hèit, ua lectura suvant eth còde occitan, e permetèva de desblocar completament era situacion problèma.

1-2-3 – Definicion

Qu'ei permor d'aqueras observacions hèitas en classa mès tanben permor d'un vertadèr questionament sus un metòde d'aprendissatge deth còde occitan qu'avem trobat interessant de s'interrogar sus quin podèvam arribar a ua melhora compreneson deths tèxtes escrivuts gràcias a un descodatge esficax dera lenga occitana.

Quin ei que un trabalh sus eths rapòrts entre era grafia e era fonia e pòt favorizar tot en un còp era entrada en escrit, mès tanben arribar ara sua compreneson ?

2 – Era entrada en escrit

En aquesta dusau partida, que ns'esforçaram de rénder compde deth aparelh teoric de qui a servit d'encastre ath noste tribalh. Qu'abordaram era nocion essenciala, en mestior de bilingüisme, d'enterlenga . Qu'arrebrembaram tanben quaus son eths grans principis de qui regeishen eth sistèma ortografic qui s'a rentengut a nosta entath ensenhament deth occitan e, en vistas dera realizacion deth noste arbe, quaus son eras claus de correspondéncia, ei a dísereras palancas, de qui's pòt trobar dab eth sistèma ortografic deth francés.

2-1 – Eth escolan bilingüe

2-1-1 – Eth desvelopament langatgèr deth mainat bilingüe

Eth tribalh de recèrca de Flora Nex en *Développement du langage bilingue chez les enfants de famille migrante* que mòstra que eth desvelopament langatgèr d'un mainat bilingüe que s'assembla ath desvelopament d'un mainat unilingüe. Que i a ua permèra estapa de percepcion. Eths mainats que banhan en un amiroament dab ua lenga utilizada coma lenga de comunicacion. Eths mainats bilingües dorius (abans 2 ans) n'an pas consciéncia d'èster immergits dens duas lengas diferentas. Ath contrari, eths bilingües mès tardius que son conscients d'enténer dus langatges distincts.

Que passam après per ua fasa de produccion. Eras permèras produccions que son mots, de qui càmbian d'un mainat ath aute. D'aubuns qu'utilizan nòms, d'autes vèrbes, etc. Que passam de babillatges ath enonciats de un mot pus dus, pus a enonciats a mantuns tèrmes o a frasas complexas.

Era darrèra estapa qu'ei era fasa de diferenciacion. Eths mainats que passan d'un sistèma de qui combina eths mots deras duas lengas a ua fasa de difrenciacion ath nivèu deth lexic, dera fonologia e dera sintaxi.

En *Le développement du langage observé chez un enfant bilingue*, Jules Ronjat qu'explica clarament qu'eths empronts de ua lenga ara auta que son visibles sistematicament pendent eth desvelopament lingüistic bilingüe. Ath nivèu deth vocabulari, que i pòt aver mots de qui son desconeguts dens ua lenga e mès coneguts ena auta, de tant qu'era frasa hèita en ua lenga balhada incorporarà mots der'auta. Aqueth madeish fenomèn que's va arretrobar tanben ath nivèu dera sintaxi. Ua frasa que serà corrècta lexicalament mès que serà construida sus eth modèl sintactic dera auta lenga. Aqueth passatge, de qui podem definir de mescla lengatgèra, qu'ei donc ua estapa normala e dilhèu necessària pera construccion dera dusau lenga.

Pera sua pròpia experiéncia, Gilbert Dalgalian en *Enfances plurilingues*, que saja de balhar ua definicion deth mainat bilingüe. En tot permèr, çò que podem díser ei que un mainat bilingüe ei en capacitat de passar d'ua lenga ara auta tà tornar formular causas. Efectivament, que poderà entèner ua frasa en ua lenga e tornar formular era frasa aquera dab mès o mens de precisions dera en ua auta lenga. Aquera observacion n'ei pas forçadament un signe d'ua mestresa egala deras duas lengas mès que temuenha totun d'ua capacitat a poder reflechir en duas lengas diferentas e de poder préner era distància necessària entre un prepaus entenut e 'ra sua retranscripcion de qui non serà ua traduccion mecanica deth orau. Atheu que parlam d'ua situacion a on era lenga segonda qu'ei era lenga de casa donc era lenga parlada ath quotidian dab era familha. Quin s'espassa, alavetz, quan era lenga en aprendissatge tath mainat bilingüe ei sonque era lenga utilizada ena escòla ? Eth amiroament deth mainat qu'ei ua composanta essenciala deth aprendissatge bilingüe. Eth banh, era imersion complèta ena lenga, a on seràn botats eths eslhèves que serà essenciau peth developament lengatgèr. Eth atge deth lengatge que serà hèra important tanben, efectivament mès era lenga e serà apresada de d'òra e mès eth sué aprendissatge e serà pres peth cervèth deth mainat coma era lenga mairala. Eras competéncias qu'un mainat bilingüe e va desvelopar que son transferablas a tota navèra lenga. Qu'ei a díser alavetz qu'eth bilingüisme doriu

que balha predisposicions ath plurilingüisme.

Claude Hagège en *L'Enfant aux deux langues*, que saja de mostrar era importància deths tanhents deth mainat bilingüe en sué desenvolupament lengatgèr. Efectivament, qu'existeish en mainat ua pulsion d'imitacion de qui jòga un ròtle màger en aprendissatge d'ua lenga. Era pulsion mimetica que s'acaba pera adquisicion dera lenga sonque s'eth mieilòc e balha ua camp tà's manifestar. Tà apréner ua lenga, eth mainat qu'imita eths adultas de qui hèn partida deth sué quotidian.

Que balha tanben ua auta precision essenciala, era prononciacion no's pòt pas aquesir a tot atge de faïçon acceptabla. Prenem eth exemple deths adultas de qui aprenen ua lenga e qui n'arriban pas a destacar-se deths sués accents mairaus. Aquerò n'ei pas ua característica de qui arretrobam en çò deths mainats. De faïçon naturala, era prononciacion que serà aquesida peth mainat en ua lenga segonda. Que tornam ancòra un còp sus era istòria deth atge d'adquisicion dera lenga vist dejà dab Gilbert Dalgalian mès ensús. Aquera prononciacion que serà mès aisida a aquesir segon qu'eths mainats e sian o pas banhats de dempús nènè ena lenga. Efectivament, eth desenvolupament auditiu que jòga un ròtle primordiau ena adquisicion dera prononciacion ena lenga aquera.

2-2-2 – Era enterlenga

Pierre Escudé, en *La représentation des langues d'élèves bilingues*, que mòstra qu'eths mainats educats en un contèxte bilingüe francés – occitan e créishen en un orizont d'interculturalitat francesa e occitana. N'ei pas un esquèma a on era representacion o era modelizacion culturala e s'oposarén a ua auta, dens un moviment de substitucion o de revirament, mès un procès d'acompanhament dera ua o dera auta deras duas arrepresentacions.

Segon Christiane Béthoux, eth aprendissatge d'ua lenga qu'a lòc progressivament e pendent era adquisicion deras coneishenças lengatgèras navèras, era persona que construseish un sistèma aperat « era interlenga ». Lonh d'èster un sistèma rigide, era interlenga qu'ei ua fasa instabla e permeabla de qui permet un enriquiment e un hòrt desvelopament deth subjècte.

En *Contact entre langues apparentées*, Marie-Christine Jamet, qu'expausa qu'era interlenga qu'ei, efectivament, un sistèma transitori e en evolucion entre era lenga mairala e era lenga segonda o era lenga en aprendissatge. Que destriam duas sòrtas d'errors resultant deth passatge ath estadi d'interlenga, que podem parlar de transferiments lingüistics. D'ua part que i a errors ocasionals de qui vegem ponctualament sus eth eslhève en aprendissatge lengatgèr. Dera auta part, eras errors sistematicas. Eth ròtle màger dera lenga mairala dens aqueth típo n'ei evidentament pas negligible. Mès, quan auré ua importància arreconeguda, ne'u podem pas atribuïr tota era responsabilitat. De hèit, eth ensenhament qu'ei tanben responsable d'aqueth fenomèn en aver privilegiat tau o tau faïçon de transméter. Que va tanben entrar en jòc eras estrategias d'aprentissatge coma eth evitament o eras estrategias de comunicacion, qu'ei a díser d'adaptar eth sué lengatge aras diferentas situacions e aras diferentas personas.

Segon Jorge Giacobé, era interlenga qu'ei ua « construccion pròpia ath aprenent ». Çò que permet de compréner que cada mainat e va alavetz crear un còde intermediari personau. Tostemps en evolucion, aqueth còde qu'aurà a cada còp ua evolucion unica e especifica a cada aprenent.

Danièle Moore, qu'explica clarament en *Acquisition et interaction en langue étrangère*, qu'eth passatge d'ua lenga ara auta n'ei pas brica ua error de qui s'auré a sancionar. Ath contrari que serà un indici important a préner en compde temuenhant de ua bilingüalitat en construccion. Que vegem era coexisténcia, ena practica lingüistica deth madeish individú, de formas diferentas de qui remandan a dus còdes distints.

Eth ensenhant, peth sué ròtle, qu'exerça un contròle important sus era interaccion : que selecciona era tasca, qu'arregula eths tèmas, que tribalha activament ara facilitacion deth debanament deths escambis dab aprenants ancòra pòc competents, que deu velhar ath manten dera intercompreneson, tot en visar un progrès deth mainat dens era lenga-cibla. Eth ròtle deth arregent en classa que serà alavetz d'aidar eth mainat en tornar a formular correctament eth sué messatge e en demandà'u d'ac tornar díser quand ac tróbie oportun. Era tasca dificila que serà de gerir eths desplaçaments entre eths moments a dominante comunicativa e 'ths moments centrats sus eth projècte d'aquisicion.

2-2-3 – Era entrada ena lenga escriuta

Eth principi alfabetic qu'ei vist en tot permèr, en tribalhar subertot eras correspondéncias grafia-fonia. Eth objectiu que serà de tribalhar en un permèr temps sus eth aspècte sistematic e explicite d'aqueras relacions. Que serà donc important de tribalhar sus eras regularitats dera lenga.

Eths sons complèxes que demandan mès de temps tà èster assimilats, que son sovent responsables d'ua maishanta fluiditat de lectura.

Que cau qu'eths mainats e sian capables de leguir tots eths mots que sian coneguts o inconeguts. Çò qui vòu díser que non cau passar per via dirècta de lectura de qui consistèish a accedir ath mot per arreconeishença globala de qui empacha eth accès ath sens e donc que permet sonque de dechifrar eths mots.

Tà poder accedir ath sens, e donc de poder decodar eths mots, que convén donc d'aver un dechifratge fluide, precís e rapide en passar peras correspondéncias grafèmas-fonèmas.

Eth guide Se préparer à apprendre à lire et à écrire deth ministèri dera educacion nacionala, que propòsa 5 pilièrs essenciaus tà poder beneficiar d'ua lectura esficaça. Tan vau díser ua lectura de qui permet eth accès ath sens. Era

consciència fonemica, eth principi alfabetic, eth vocabulari, era fluència e 'ra compreson orala. Era consciència fonemica qu'ei eth fèit d'aver pres consciència qu'eth lengatge orau ei composat de sons elementaris. Eth principi alfabetic qu'arrenvia ara competència de saber qu'a ua letra o un grope de letras e correspón un son.

Eth guide irange *Pour enseigner la lecture et l'écriture au CP*, que privilegia ua entrada en escriut peths grafèms per mantuas arrasons. En tot permèr permor que ua entrada en escriut peth fonèm que supòsa un tribalh de memorizacion hèra important. De hèit, a cada fonèm e correspón efectivament mantuns grafèms de qui cau reténguer. Qu'incita tanben ua lectura globala deths mots pus qu'era correspondéncia grafemica d'un fonèm e serà leguida ath interior d'un mot illustrat per un dessenh.

Ath contrari, eths grafèms, pera màger part, n'an pas que un fonèm associat. Partir deths grafèms que permet d'aprèner a leguir eras diferentas sillabas qui pòden èster composadas. E per aqueth procèssus, de balhar era clau essenciala tà poder leguir tots eths mots. Ath tèrmi d'aqueth tribalh a partir deths grafèms e 'ra lectura deras sillabas, eths eslhèves que pòden leguir tots eths mots sense conegué'us.

Qu'avem totun interrogat aqueth procediment didactic en un contèxte bilingüe. Un deths beneficis d'èster en classa bilingüa qu'ei de's poder emparar deras duas lengas tà poder arreflechir. Atheu per exemple, dab eslhèves de cicle 3, qu'èra interessant de comparar eras duas lengas pus qu'eths mainats e confondèvan eths dus còdis en leguir tèxtes occitan dab eras correspondéncias grafia-fonia francesas de qui èran, eras, aquesidas. Tà poder comparar-las, que semblava dificile de partir d'un grafèm, que sia dens ua lenga o era auta, e de véger eths diferents fonèms de qui podèvan balhar enas duas lengas. Permor per exemple que ua grafia dens ua lenga non correspondava pas a nada ena auta. Per contra, partir d'un fonèm de qui trobam enas duas lengas e de véger quin s'escriu dens cada ua que balhava mès d'endom ath projècte. Qu'avem

donc preparat un tribalh de qui s'emparava deras duas ideas. Qu'avem estudiat mantuns grafèms occitans pera entrada peth grafèm, mès qu'avem seleccionat eths grafèms de qui formavan fonèms de qui trobam tanben en lenga francesa. Eth objectiu d'aqueth tribalh qu'èra de crear un arbre de palancas entre eth occitan e 'th francés.

2-2 – Elements de grafia e de fonetica occitanas

2-2-1 – Era grafia alibertina

Era grafia « normalizada », o « classica », en usatge enas acadèmias de Tolosa, Bordèu, Lemòtges e Montpelhièr entath ensenhament que s'empara sus eths tribalhs deth lingüista, Loís Alibèrt (1884-1959), de qui expausè eths principis generaus ena sua *Gramatica occitana segon los parlars lengadocians*, en 1935.

D'acòrd dab eths principis alibertins, eth alfabet occitan que's compausa de 23 letras.

Letra	Nòm	Exemple
A	a	cap
B	be haut	bueu
C	ce	camp
D	de	dit
E	e	estela
F	èfa	flòc
G	ge	gat
H	acha	hilh
I	i	istòria
J	gi	jolh
L	èla	lapin
M	èma	mair

N	èna	neu
O	o	lop
P	pe	pair
Q	cu	quin
R	èrra	arren
S	èssa	set
T	te	teit
U	u	blu
V	ve baish	vaca
X	icsa	exercici
Z	izeda	onze

Coma dens d'autas lengas aqueras letras qu'an mantuas valors. Qu'an en tot permèr ua valor de qui aperam valor de basa. Qu'ei era faïçon era mès frequenta de leguir era letra. Tà balhar un exemple, era letra -g- qu'a ua valor de basa de qui ei eth fonèm /g/.

Ua letra que pòt aver tanben ua valor posicionala. Qu'ei a díser qu'en foncion deras letras vesias, que càmbia de fonèm. Per exemple era letra -c- que balha eth fonèm /s/ quan ei seguida dera letra -e- o dera letra -i-.

Era valor auxiliària d'ua letra qu'ei era valor de qui pren ua letra quan non s'enten pas mès qu'influència eth fonèm deras letras vesias. Per exemple dens eth mot -cantar-, era -r- finala non s'enten pas mès que permet ara -a- d'aver ua transcripcion fonetica en /a/.

Era letra que pòt aver era valor zerò, que vòu díser que non a pas nada transcripcion fonetica. Per exemple, dens -còr-, era -r- finala non s'enten pas.

E en fin que i a tanben era valor de digrafe o de trigrafe, qu'ei a díser que un grope de duas o tres letras que balha un sol fonèm. Per exemple eth digrafe -nh- de qui a per transcripcion fonetica /ɲ/ o eth trigrafe -ish- de qui a per fonèm /ʃ/.

E, segur, ua letra n'a pas ua valor pròpria, que pren en diferents cas, diferentas valors.

Eras letras vistas en tablèu precedent que's pòden combinar entà balhar lòc aths 15 digrafs següents :

- **GU** guidar
- **GN** signe
- **QU** qui
- **CH** chivau
- **TG** vilatge
- **TJ** lotjar
- **LH** palha
- **NH** vinha
- **TH** poth
- **SH** sheringla
- **TZ** dotze
- **CC** correccion
- **LL** dròlle
- **RR** arriu
- **SS** passar

Qu'exista tanben eth trigraf **ISH** :

- **ISH** caishau, peish.

2-2-2 – Eths grafèmas deth occitan

Qu'existeish mantuns grafèmas de qui an era madeisha valor en occitan coma en francés.

- **a, à** que's pronóncian [a] com en francés plat, déjà : parlar, que cantà.
- **è** – tostemps dab eth accent grèu – que correspón a un e larc (aurit) [ɛ], com en francés père : vedèth.
- **é** – tostemps dab eth accent agut – que correspón a un e estreit (barrat)

- [e] com en francés pré : espés.
- **i, í** que's pronóncian [i] com en francés ami : amic, escríver.
 - **u, ú** que's pronóncian [y] com en francés mur : blu
 - **p** que's pronóncia [p] com en francés épi : pèira.
 - **b** que's pronóncia [b] com en francés bal : barrar.
 - **f** que's pronóncia [f] com en francés femme : flor.
 - **t** que's pronóncia [t] com en francés toit : teit
 - **d** que's pronóncia [d] com en francés doigt : dit.
 - **ca, co, cu** que's pronóncian [k] com en francés canard, corne, cuve : cama ; cort ; cuca.
 - **ce, ci** que's pronóncian [s] com en francés ceci, cerise : cèu ; eths bracis.
 - **ça, ço, çu** que's pronóncian [s] com en francés ça, leçon, reçu : çò ; caçar ; tròç.
 - **ga, go, gu, gue, gui** que's pronóncian [g] com en francés garçon, aigu, vague, guêpe, gui : gat ; gula ; guit ; guèrra.
 - **s** en debut de diccion o darrèr consonanta que's pronóncia [s] com en francés sel : dus.
 - **ss** entre vocalas que's pronóncian com en francés brosse : lissar.
 - **s** entre vocalas que's pronóncia [z] com en francés rose : arròsa.
 - **m** que's pronóncia [m] com en francés dame : mainat.
 - **n** que's pronóncia [n] com en francés âne : neit.
 - **l** que's pronóncia [l] com en francés lit : lèit.
 - **r** que's pronóncia [r] com en francés poire : pera.
 - **q(u)** que's pronóncia [k] com en francés question : question. Qu'arriba que davant a e s'aja a prononciar [kw] com en francés équateur : quate = ['kwate].
 - **z** que's pronóncia [z] com en francés zèbre : zerò.

Qu'existeish mantuns grafèmas de qui an ua valor diferenta en occitan e en

francés.

- **ò** – tostemps dab eth accent grèu – que's pronóncia [ɔ] *larc* (aurit), com era *o* de *col*, *corps* en francés : **òme** ; **pòrta**.
- **o, ó** que's pronóncian [u] : **lop** ; **amistós**. Qu'an donc era madeisha valor qu'eth digraf *ou* dens *loup*, *tout*, *amour*, en francés.
- **e** que's pronóncia tostemps [e] : **estela** ; **dever**.
- **v** en debut de diccion e darrèr **n** que's pronóncia [b] : **vaca** ; **enviar**.
- **h** que's destria netaments de *h aspirada* en francés. Que representa un fonèma a part sancera : **hilh** ; **huec** ; **h(e)red** ; **cauhar**.

Qu'existeish grafèmas (digrafes trigrafes) composats pera combinason de mantuns autes grafèmas.

- **nh** que's pronóncia [ɲ] : *montanha*, *punhat*. Qu'a donc era madeisha valor que **gn** dens *montagne*, *poignée* en francés.
- En debut de diccion, **lh** que's pronóncia [λ] : *lheit*, *lhevar*.
- **(i)sh, ch** que's pronóncian [ʃ] : **sheringla** ; **taishon**, **chivau**. Qu'a donc era madeisha valor que *ch* dens *cheval*, *marcher*, en francés.

En occitan, eths diftongs que son tostemps presents.

i en contact d'ua auta vocala que's pronóncia [j].

- **ai** : **aiga**.
- **ei** : **veire**.
- **èi** : **lèit**.
- **òi** : **beròi**.
- **oi** : **arroï**.

u en contact d'ua auta vocala que's pronóncia [w].

- **au** : **atau**.
- **eu** : **peu**.
- **èu** : **cèu**.

- **iu** : arriu.
- **òu** = e ben, hòu !

2-2-3 – Sistèma fonologic deth bigordan en Sarrancolin

En fin de diccion, a atòne qu'a un son variable de qui s'aprèssa generalament de ò = [ɔ] : craba, taula.

En gascon, era F latina qu'a abotit a [h] bohada : huec. Era letra que's conserva sonque en quauques mots davant ua L (flor).

En fin de diccion R qu'ei generalament muda : permèr, pomèr. Qu'ei eth cas tanben de tots eths vèrbes en infinitiu : cantar, véner, sortir.

En fin de diccion, N qu'ei generalament muda, sonque sus eths vèrbes conjugats ara tresau persona deth plurau.

V entre vocalas que's pronóncia [w] : béver, que cantava.

Eths digrafes **ja**, **jo**, **ju**, **ge**, **gi** que's pronóncian generalaments [j] : *jo* ; *juh* ; *minjar* ; *ger* ; *que mingi*.

Eth digrafe **lh** que's pronóncia [j] : hilh, palha. Qu'a donc era madeisha valor que ill dens fille, paille, en francés.

3 – Protocòlle experimentau

3-1 – Eth projècte didactic

3-1-1 – Introduccion

Eth noste projècte didactic que consisteish en un tribalh sus eth rapòrt entre era grafia e 'ra fonìa. Eth objectiu finau d'aqueth projècte qu'ei de poder accedir ath sens d'un tèxte escrit en occitan en autonomia. Tad aquerò que calerà donc passar per un tribalh sus eras correspondéncias grafia-fonìa. Que serà interessant de tribalhar sus aqueras relacions enas duas lengas, eth francés e 'th occitan tà permor de poder destriar dus còdis distincts.

Que tribalham en ua classa a multinivèus e multicicles. De hèit, era classa bilingüa de Sarrancolin ena quau avem miat eth noste projècte qu'ei composada d'eslhèves de CE2, CM1 e CM2. Tribalhar dab mantuns nivèus qu'ei eth parat de poder véger era evolucion dera construccion deth rapòrt grafia-fonìa ena lenga segonda dab mainats d'atge diferents. Qu'ei tanben interessant de poder adaptar, diferenciar diferents exercicis. Qu'ei a díser de proposar exercicis de diferents nivèus en tot salvar un objectiu comun. Tà aver finalament testat ua garba d'exercicis mès larja e render-se compde deths beneficis o en contra deths prejudicis de cada un.

Era classa que's compòsa de sheis eslhèves de CE2, tres de CM1 e quate de CM2 ; dus eslhèves de CE2 de qui se'n vegon ancòra entà mestrear eras correspondéncias grafia-fonìa en francés ; un eslhève de CM2 que presenta trobles dis e de qui a donc dificultats a leguir e a escríver.

Eth avantatge de tribalhar dab eslhèves de CE2, CM1, CM2 ei que tà tots aqueths mainats, era lectura en francés ei mès o mens aquesida. Eth rapòrt grafia-fonìa qu'ei estat dejà vist ena lenga permèra. Qu'an dejà

coneishenças essencials sus eth foncionament dera lenga. Que i a çò que i a d'escriut e que i a, deth aute costat, era faïçon d'ac prononciar. Qu'ei ua basa necessària mès que tot permor que enas duas lengas que i a mantuas correspondéncias grafia-fonia de qui son exactaments semblantas.

3-1-2 – Arrecuelh de dadas : era dictada occitana

Cada an, ath mes de gèr, que s'organiza drin pertot en país d'Òc era Dictada Occitana. Aquera manifestacion ath entorn dera ortografia que s'adreça a tots eths publics, que sia eths dròlles com eras granas personas. Qu'ei era ocasion alavetz a retrenir era lenga, de's questionar sus era sua ortografia e de passar un bon moment en occitan.

Qu'a tostemps lòc eth dissabte, çò qui hè qu'eras escòlas no's pòden pas aisidament mobilizar tà poder hèr participar eths mainats ath eveniment. Augan, enas Hautas Pireneas, peth permèr còp, qu'estó organizada de faïçon diferenta. Eths mainats de cicle 3 deras escòlas de qui participavan e podèvan hèr era dictada en visioconferéncia. Aquera organizacion que permetèva de mobilizar totas eras escòlas ath madeish temps.

Aquera dicatada qu'avèva per objectiu màger de crear un ligam entre eras diferentas classas bilingüas de cicle 3 francés-occitan deth departament mès tanben de mostrar aths mainats qu'era lenga n'èra pas embarrada ena escòla, qu'existiva tanben en d'autes lòcs. Mès qu'èra tanben un mejan de constituir un arrecuelh de dadas ena classa sus era correspondéncia de qui hèvan eths mainats sus eth rapòrt entre era fonia e 'ra grafia en occitan.

Eth tèxte dera dictada (cf. eth annèxe 1) qu'èra un extrèit deth albom de joenessa escriut per Terèsa Pambrun Los Òmis Petits (2019). Que's composava de 87 mots. Que i avó ua permèra fasa abans era dictada tà

tribalhar sus era debuta dera istòria e tà repassar eth vocabulari arremandant aths nòms deths vestits e 'ths adjectius avent trèit aras características fisicas. Aqueths mots qu'èran donc coneguts deths mainats. Qu'èi hèit eth choès de non prelhevar sonque eras errors realizadas sus eths mots qu'eths mainats e desconeguèvan e qui son degudas a ua maishanta fixacion deth rapòrt grafia-fonia.

Era dictada aquesta qu'ei hèra interessanta deth punt de vista dera lenga. Efectivament, que presenta mantuns trèits lingüistics importants tà analisar eth rapòrt entre era fonia e 'ra grafia en occitan.

Era transcripcion deths sons [b], [u], [ɔ], [j], [an] qu'aufreish un interès permor que no's hè pas obligatoriaments dera madeisha faïçon en francés e en occitan.

Per exemple, que trobam ena dictada quauques mots a on eth son [b] (en debut de diccion) ei transcriut dab era letra -v-. Exemple : vielha – / 'biej ɔ/.

Ja ac avem dit, eth son [u] que's transcriu en occitan dab era letra -o-. Exemple : boneta – / bu'netɔ /.

Eth son [ɔ] que's transcriu dab era letra -ò-. Exemple : òmis – / 'ɔmis /.

En Bigòrra, eth son [j] que's pòt hèr dab eth digrafe -lh-. Exemple : *pelhas* – / 'pejɔs /.

Era transcripcion deth son [an] que's hè dab eth digrafe -an-. Exemple : *lanças* – /lansɔs/.

Eth tablèu seguent qu'arrepren, de manièra sintetica, eras principalas fautas de qui avem podut arrelhevar en tribalh deths eslhèves. Qu'utilizam ací era terminologia de *digrafe* e *trigrafè* mès que podem tanben parlar de *digrame* e *trigrame*.

	Grafias utilizadas peths mainats	Grafias demoradas
Transcripcion deth son	Era letra -b-	Era letra -v-

[b]		
Transcripcion deth son [u]	Eth digrafe -ou-	Era letra -o-
Transcripcion deth son [ɔ]	Era letra -o-	Era letra -ò-
Transcripcion deth son [j]	Eth trigrife -ilh-, era letra -y-, eth trigrife -ill-	Eth digrafe -lh-
Transcripcion deth son [an]	Eth digrafe -en-	Eth digrafe -an-
<i>Que</i> enonciatiu	Qu'ei	Que

Tablèu 1 : Correspondéncias fonia-grafia

Dera correction deras diferentas dictadas, qu'avem podut tirar dus tablèus qui recensan eras pincipalas errors e 'ra proporcion de cada ua ena classa.

Que trobaratz eths tablèus en annèxe 2 e 3. Eths diagramas de qui segueishen e qui avem establhit a partir deras dadas aqueras que n'expòsan eth contengut.

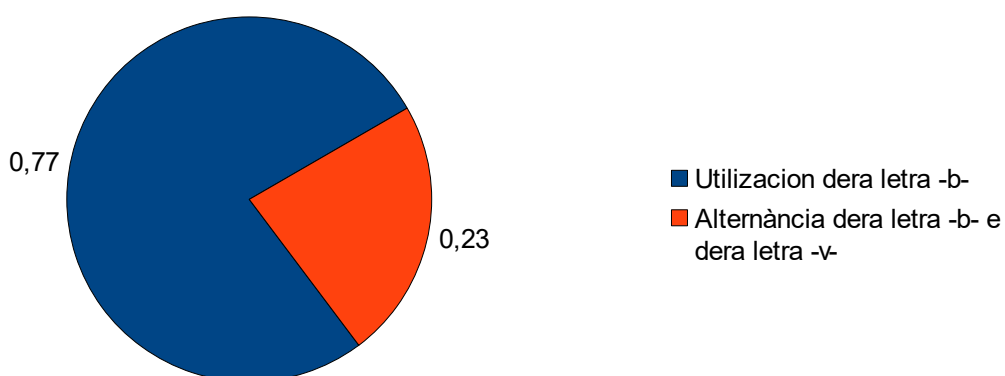

Diagrama 1 : Transcripcion deth son [b]

Que vegem atheu que i a duas solucions causidas peths mainats tà transcriver eth son [b]. Sia n'utilizan sonque era letra -b-, sia que hèn alternar

era letra -b- dab era letra -v-.

Tara màger part deths eslhèves (77%), qu'ei era letra -b-, qu'ei a díser era madeisha letra qu'en francés qui a servit a transcríver eth son.

Tar'auta part dera classa, 23%, eths eslhèves qu'an comprés que, en còdi occitan, eth madeish son, [b] e podèva èster arrepresentat per duas letras diferentas.

En mots vists en amont dera dictada, qu'eths mainats e coneguèvan doncas, que son correctament ortografiats. Taths mots de qui non coneguen pas, eths eslhèves que causeishen entre eras duas grafias drin per azard o alavetz que's dèishan guidar peth francés en hèr un parallelisme entre era escritura deth mot en francés e 'ra faïçon de l'escriver en occitan.

Per exemple : vielha (occitan) → vieille (français). Pus qu'eth mot francés e s'escriu dab un -v- que causeishen era letra -v- tà transcríver eth son en occitan.

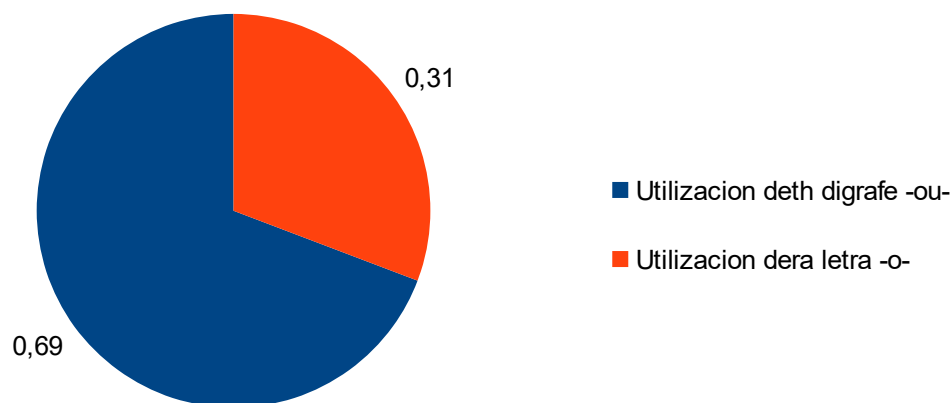

Diagrama 2 : Transcripcion deth son [u]

Aqueth diagrama que hè véger que 69% deths mainats an recors ath digrafe francés -ou- tà transcríver eth son [u], çò qui n'ei pas possible en occitan. D'un aute costat que vegem que n'i a totun 31% qui saben ortografiar correctament eth son aqueth en occitan e qui an donc consciéncia qu'era letra -o- e sufeish en era madeisha a transcríver eth son [u].

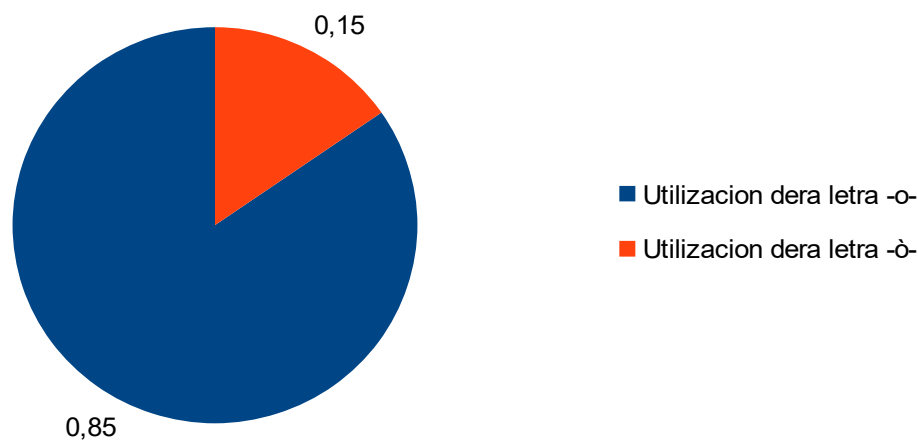

Diagrama 3 : Transcripcion deth son [ɔ]

Era majoritat deths eslhèves (85% atheu) qu'a recors ara letra -o- (sense nat accent grèu), tà transcriver eth son [ɔ]. Era correspondéncia fonia-grafia aquera qu'ei efectivament era de qui prevau en francés, mès en occitan qu'ei incorrècta en occitan pus que, de hèit, qu'arrepresenta eth son [u]. Que podem véger totun que ua partida dera classa ja sap quin s'a escrïver correctaments eth son [ɔ] en occitan. Efectivament, 15% deths escolans an avut recors a un -ò-.

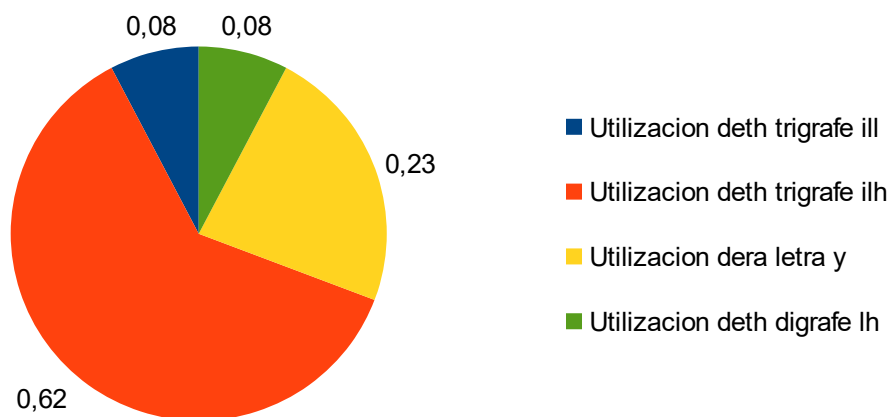

Diagrama 4 : Transcripcion deth son [j]

Qu'ei sus aquera correspondéncia fonia-grafia qui trobam era mès grana varietat de transcripcions. Que i a eslhèves qui an recors ara letra -y-, d'aves ath digrafe -lh-, d'aves ancòra aths trigrafs -ill- o -ilh-. A notar que era

ortografia corrècta tà transcríver eth son [j] gessit de [λ], en Bigòrra tostemp (eth digrafe -lh-) qu'ei adoptada per 8% deths eslhèves.

Era letra -y- qu'ei ua grafia adoptada tanben per 23% deths eslhèves. Aquera letra n'existeish mès en alfabet occitan, non la podem trobar sonque en mots manlhevats a d'autas lengas. Totun, que podem notar que, en còdi francés, quan non seré era ortografia generalament retenguda tath son [j], era grafia aquera be balha ua solucion foneticament corrècta.

Era utilizacion deth trigrafe -ill- qu'ei directament indusida pera coneishença de qui an eths mainats dera correspondéncia grafia-fonia en còdi francés pus qu'ei efectivament era grafia utilizada en francés tà transcríver eth son [j] enes mots de qui en occitan e s'escriben dab lh (fille, paille). Aquera solucion qu'ei adoptada per ua petita part dera classa, sia 8% deths eslhèves.

Finalament, era darrèra solucion, qu'ei a díser era transcripcion deth son [j] peth trigrafe ilh qu'ei adoptada pera grana majoritat dera classa, sia 62%. Que podem constatar qu'aquera faïçon de transcríver, quan seré incorrècta, qu'ei hèra interessanta permor que temuenha d'ua coneishença parciala dera correspondéncia entre era grafia e 'ra fonia, tot en un còp, en francés e en occitan. Efectivament eth trigrafe aqueth qu'ei eth frut de ua mescla, ua sintèsi, entre era transcripcion deth son en francés, qu'ei a díser eth trigrafe -ill- e 'ra sua transcripcion en occitan, qu'ei a díser eth digrafe -lh-.

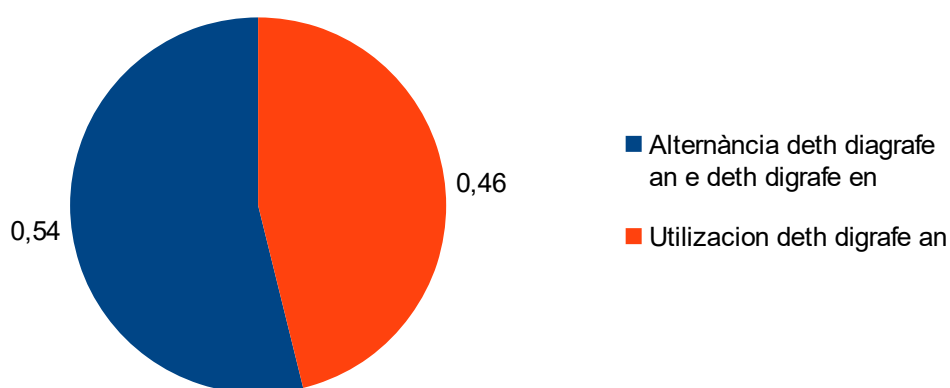

Diagrama 5 : Transcripcion deth son [an]

Duas possibilitats que son emplegadas peths eslhèves tà transcriver eth son [an]. Sia n'utilizan sonque eth digrafe -an-, sia qu'utilizan ua alternància entre eth digrafe -an- e 'th digrafe -en-. Aqueras duas solucions que son totun emplegadas a paritat, a cada còp, per a pus prètz era meitat dera classa.

Tà cò qui ei dera bona transcripcion, qu'ei a díser eth recors ath digrafe -an-, qu'ei utilizada per 46% deths eslhèves.

Era auta part dera classa, que parlam ací de 54% deths eslhèves, qu'utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en-. Que podem observar qu'eth son [an] en occitan ei hèra pròishe deth son [ã] en francés de qui precisament e s'escriu o -an- o -en-. Que'n podem donc dedúser qu'eths eslhèves e generalizan ua règla corrècta en francés tà l'aplicar en occitan, a on era règla no's verifica pas.

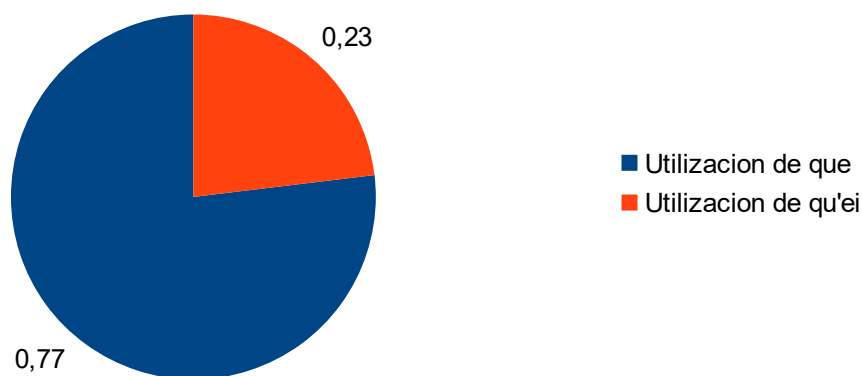

Diagrama 6 : Transcripcion deth que enonciatu

Qu'arremarcam que ua minoritat de mainats dera classa, sia 23%, an tendéncia a substituir eth vèrbe èster conjugat ath present, ara tèrça persona deth singular, qu'ei a díser era fòrma qu'ei, ath que enonciatiu. Aquerò qu'ei un fèit estatistic. Era fòrma verbala aquera que torna tament soent en gascon qu'eths mainats acaban per confóner eras duas fòrmas.

Un punt ei a notar totun, eths percentatges proposats atheu que son a préner dab drin de prudéncia permor que eth estudi aqueth n'estó miat que sus

un grope-classa. Eth efectiu n'èra doncas sonque de 13 eslhèves. Ara, se no'n podem hèr ua generalitat , que permet totun de hèr eth punt sus eth nivèu deths eslhèves bilingües dera escòla de Sarrancolin e de véger quaus son eras suas coneishenças deth rapòrt fonia-grafia en occitan.

D'aqueth postulat de basa, que podem dedúiser mantuas causas. Que pareish evident de díser qu'era correspondéncia grafia-fonia occitana n'ei pas fixada. Que s'agirà donc de proposar un projècte de qui permétié de tribalhar eths grafèmas occitans. Eth objectiu qu'ei d'arribar a plan leguir eths escrits en occitan tà'us poder compréner.

Ara vista deras estatisticas atheu dessus, que nse sembla oportun d'assajar de priorizar d'aubuns grafèmas. Que parlaram donc permèr que tot deths grafèmas corresponent aths sons [b], [u], [ɔ] e [j]. Que tribalharam sus eths grafèmas coma [an] mes d'àvit en un segon temps.

Eth caractèr necessariament limitat dera dictada non ns'a pas permetut de balejar tots eths grafèmas de qui pòden presentar un interès en occitan. Que n'i a de qui n'avem pas mentavut mès qui non seràn pas desbrembats per autant pendent eth projècte permor que presentan un enjòc tot autant important. Que s'ageish mès que tot deths grafèmas transcrivent eths fonèmas següents : [e], [h], [nh], [ʃ]. Que son fonèmas de qui retrobam, pera màger part, en francés tanben mès de qui no's transcriven brica dera madeisha faïçon enas duas lengas.

Eths diftongs que pausan un problèma a despart. En ancian francés, eth oi de poire o eth ei de peine que's prononciavan com en occitan : [oi], [ej]. Mès en francés modèrne, tots eths diftongs qu'an desaparecut o qu'an evoluat tà balhar tota auta causa: peine > [pɛn]; poire > [pwɛr] > [pwaR]. Qu'ei donc impossible de trobar «palancas» tà passar d'ua lenga tar'auta. Sus eth noste arbe, eths arrams corresponent aths diftongs en francés que son morts.

3-1-3 – Debanament

Eth aprendissatge deth còdi en occitan que's hè com eth aprendissatge deth còdi en francés en debut de cicle 2. Eth estudi deths grafèmas qu'ei hòrtament ligat ara lectura de sillabas o de mots frequents ena lenga a on se retròban. Mantuns jòcs de manipulacions que son mes en òbra entad aquerò : que s'ageishe de religar sillabas tà formar mots, de hèr leguir eths mainats, de'us hèr escotar eth enregistrament de sillabas e de mots, de'us demandar d'escriver nòms ath devath d'imatges o d'inventar frasas de qui contenguen eths mots ciblat sus un grafèma volut de qui los avem balhat.

Eth tribalh que s'espassa en miei grope tà poder beneficiar d'un temps de manipulacion e d'entraînement mès lonc. Era partida dera classa de qui tribalha sus eths grafèmas qu'ei en autonomia e 'ra màger part deth temps, eths exercicis a hèr, que son a hèr e a tornar sus eth ordenator. Eth objectiu qu'ei de'us deishar tribalhar tots solets ei de'us mès autonòmes per rapòrt ara lenga. Tribalhar sus eth ordenator que permet de poder beneficiar deths sites en linha mès tanben de'us poder enregistrar quan legueishen. Tà çò qui ei deth mainat de qui presenta trobles dis, que permet de'u deishar tribalhar en autonomia sense er'aida dera ensenhanta. Tà disminuir era dificultat dera presa en man deth útis numeric, mès tanben tà crear escambis e suscitar reflexions sus era lenga entre eths mainats, tad aqueras activitats, eths escolans que son tostemps dus per dus.

Coma tota lenga, eth occitan que possèda sons simples, de qui's pòden transcriver per ua letra, mès tanben sons complèxes de qui s'a a representar per digrafes o trigrafes. Eths diftongs qu'entran en aquera categoria. Taths escolans, qu'ei quauqu'arren de navèth. Permor, com ac avem dit mès ensús, qu'ei un tipe de son de qui n'existeish mès en francés.

Que nse sembla donc important de procedir per etapas en observar ua

cèrta progression.

Un permèr tribalh sus eth alfabet occitan que pòt èster eth parat de començar per véger quaus son eths grafèmas de qui an era madeisha correspondéncia grafia-fonia en occitan e en francés. Que cau passar dempús ath estudi deras vocalas, pus deras consonantas de qui an un rapòrt grafiafonia diferent d'ua lenga ar'auta. Finalaments, après un tribalh sus eths digrafes (per exemple : lh), eths mainats que seràn confrontats aths diftongs (per exemple : ai).

Que i a grafèmas qui seràn vists en ua sola sasilha. Per exemple eths de qui an era madeisha relacion grafia-fonia en dus còdis mès tanben eras vocalas. Qu'ei tanben çò qui ei preconizat tath aprendissatge deth còdi francés en debuta de cicle 2.

Eth objectiu qu'ei de realizar tot ath lonc deth projècte un arbre de palancas. Tant vau díser de hèr eth inventari deths diferents grafèmas mes en òbra enas duas lengas tà realizar eths madeishs sons (cf. eth annèxe 4).

Eths grafèmas après sus eths dus dias (dijaus e divés) que seràn reinvestits en ua dictada de qui se harà era setmana de qui segueish. Aqueth temps qu'ei hèra important tà hèr ua avaloracion formativa deras adquisicions deths mainats. Era dictada qu'aurà obligatoriamet per tòca d'institucionalizar era escritura deths diferents grafèmas. Era correccion dera dictada que's harà sus eth moment e eths grafèmas, occitan e francés que seràn hornits ath arbe de palancas. Eth arbe aqueth qu'ei eth afichatge supòrt de qui demorarà ena classa pendent tot eth projècte e tierà lde traça escriuta après.

Que serà important de prelhevar sus eth terrenh eras informacions necessàrias ara elaboracion deth projècte. Era dictada occitana que serveish tot en un còp d'arrecuelh de dadas mès tanben d'avaloracion diagnostica tà poder salvar ua traça deth nivèu iniciau abans era mesa en plaça deth

projècte.

Que i aurà tanben un tribalh finau de qui s'assemblarà a ua evaluacion diagnostica. Atheu que servirà d'avaloracion somativa tà's poder rénder compde deths apòrts d'aqueth tribalh ; deths sués beneficis e/o deths sués prejudicis.

Eth enjòc finau d'aqueth projècte qu'ei de poder melhorar er'autonomia deths escolans en matèria de compreneson deth escriut, ath travèrs un tribalh sus eras correspondéncias grafia-fonia enes dus còdis, francés e occitan, de qui permeteré ua lectura mès esficaça. Atendut que i a mantuns nivèus de compreneson deth escriut, que serà interessant de proposar tanben mantuns nivèus aths eslhèves en debut e en fin de projècte tà véger eths progrès deths mainats. En tèrmis de complexitat, mantuas variablas que pòden entrar en jòc tà diferenciar eth nivèu entre eths eslhèves en foncion deth sué nivèu. Eth escriut que pòt èster cort o lonc, era sintaxi que pòt èster aisida o complèxa, eth vocabulari que pòt èster conegut o non peths mainats, eras informacions en tèxte que pòden arrelhevar de competéncias de compreneson explicitas o ath denvèrs implicitas.

3-2 – Analisi deth projècte

Deth hèit deras condicions d'embarrament, n'avem pas podut acabar era annada en classa dab eths eslhèves. N'avem donc pas podut tanpòc finalizar eth projècte coma previst. Aquera partida qu'arreprenarà en permèr eths exercicis botats en òbra en classa dab eths mainats. Que parlaram en seguir deras activitats de qui èran previstas mès qui non son pas estadas hèitas en classa. Finalament qu'acabaram sus eths perlongaments de qui nse sembla interessants a tribalhar après eth projècte.

3-2-1 – Activitats miadas

Que n'avem dejà parlat mès ensús, eths alfabets francés e occitan non s'assemblan pas en tots punts. Eth tot permèr tribalh sus eth quau eths mainats an tribalhat qu'ei donc sus eth alfabet occitan.

Abans totas causas, eths mainats que devèvan trobar eras letras de qui an enes alfabets enas duas lengas. Eth objectiu d'aquera activitat qu'èra de trobar que tres letras de qui trobam en francés e son absentas en alfabet occitan, qu'ei a díser era k, eth w e 'ra y. En occitan, qu'arretrobam aqueras letras sonque en mots emprontrats enas lengas estrangèras (eth mès soent emprontats ath inglés) coma per exemple en mot *kiwi* a on avem, tot en un còp, era k e 'th w, o en mot *kayak* a on trobam eth y. Aquerò qu'ei estat explicat e comprés tot viste peths eslhèves.

Ara seguida ua dusau activitat qu'ei estada hèita. Qu'avem tribalhat sus eths fonèmas deras letras de qui trombam en francés coma en occitan. A partir de lecturas de mots coneguts projetats en TBI, eths eslhèves que's devèvan questionar sus eths sons de cada letra occitana e díser s'eras letras e hèvan eths madeishs sons en francés. Mantuns mots qu'èran projetats en madeish temps sus eth tablèu. Un eslhève qu'èra interrogat per mot tà'u leguir. Eths autes escolans que validavan era bona prononciacion deth mot o pas. Eth noste ròtle atheu que s'ei limitat a mià'us per questions e a verificar era bona prononciacion deths mots afichats. Era dusau estapa qu'èra de díser s'ei letra estudiada avèva eth madeish son en francés e en occitan. Qu'avem tribalhat sus eth alfabet tot sancer. Eth obsctable màger atheu peths eslhèves qu'èra d'arribar a's decentrar dera activitat precedent. Era question n'èra pas mès de díser s'era letra estudiada èra en dus alfabets coma èra eth cas en exercici precedent.

Qu'èra ua activitat cognitivamente importanta e pesuga permor que i avèva mantuas estapas a realizar mentalament en un madeish temps tà arrespóner a

ua sola question. En permèr que calèva leguir eths mots en occitan projetats e trobar eth fonèma dera letra occitana. En un dusau temps que calèva trobar mantuns mots en francés a on trobam era letra estudiada, aqueths mots qu'èran escriuts ath tablèu. Dab era lectura deths mots que calèva trobar eth fonèma francés dera letra. Tà acabar que's calèva breubar deths fonèmas enas duas lengas e comparà'us. Tà finalament arrespóner ara question « era letra aquera e hè eth madeish son enas duas lengas ? ». Quan era responsa èra negativa, eths mainats qu'escrivèvan era letra sus eras suas huelhas de tribalh, qu'èra tanben escriuta en un canton deth tablèu. Era activitat qu'èra donc cognitivament hèra cargada.

Era tòca d'aqueth permèr tribalh qu'èra de tornar escrìver eth alfabet en occitan e de botar en arroi eras letras de qui an un fonèma diferent enas duas lengas (Cf. eth annèxe 5). Aqueth alfabet qu'ei penjat ath dessús deth tablèu blanc sus eth quau e tribalham tot dia. Que calèva qu'eths mainats e podóssien aver un accès dirècte ad aqueth tribalh. Dab aquera posicion estrategica, eths eslhèves que son donc tostemps en contacte dab eth alfabet e que son tanben aperats pera color arroja sus eras letras de qui an un rapòrt grafia-fonia diferent enas duas lengas. Eth objectiu qu'ei d'arribar a hèr questionar eths mainats quan vegen ua letra en un mot occitan. E hè partida deras letras arrojas deth alfabet ? S'era responsa ei positiva alavetz eth eslhève que's deu focalizar sus era sua prononciacion occitana.

Eras letras en nere sus eth alfabet occitan que son estadas escriutas sus era basa deth tronc deth arbre de palancas. Era tòca qu'èra de mostrar qu'enas duas lengas que i a basas comunas enas correspondéncias grafia-fonia.

En seguir, qu'avem tribalhat sus eras vocalas. Efectivament estudiar eras vocalas qu'ei era progression arrechomandada en lenga. Qu'ei subertot utile de començar peras letras vocalas tà poder tribalhar mès tard sus era lectura de sillabas. Efectivament ua consonanta, coma eth sué nòm ac indica, non pòt pas

sonar tota sola. Que sona dab era aida deras vocalas. De començar per estudiar eras vocalas, que facilitarà alavetz eth estudi deras consonantas de qui vieràn juste après. Qu'avem pres ací era decision d'estudiar sonque eras vocalas de qui an un rapòrt grafia-fonia diferent en francés e en occitan pus que coneguen dejà eras autas correspondéncias gràcias ath aprendissatge en francés. Qu'avem donc vist eras vocalas : e, o, ò, de qui hèn respectivament eths fonèmas : [e], [u] e [ɔ]. Que trobaratz en seguir, un exemple.

Colora eth camin dera u.

Partença —

u	u	ú	i	è	a	ú	è	í	è	o	ú	o	a
o	u	u	u	u	è	è	ò	è	ó	é	ò	è	ò
è	i	e	e	u	u	u	u	è	i	è	a	ú	è
ò	ò	ò	è	o	e	o	u	u	u	u	u	u	u
i	è	ú	ó	é	o	ú	è	a	ú	e	ó	e	u

— Arribada

Aqueth exercici qu'ei hèra utilizat en debuta de cicle 2 tà començar a entrar en escrit. Que s'ageish de colorar tot eth camin d'ua madeisha letra en partir dera casa de partença entiò era casa d'arribada. Atheu que cau préner en compde eth atge deths eslhèves. Qu'ei ua activitat de qui ei interessanta mès de qui cau adaptar aths eslhèves de fin de cicle 2 e de cicle 3. Qu'avem monstat aqueth exemple aths mainats tà que pòsqian compréner eth sué foncionament. Qu'avem demandat aths eslhèves, en seguir, de crear aqueths tablèus tà que pòsqian èster utilizats directament peths escolans de CP e CE1 dera classa a costat. Que i avèva donc ua vertadera motivacion dera part deths eslhèves permor que devèvan crear quauqu'arren de qui seré utilizat peths escolans dera escòla. D'aquera faïçon, eths eslhèves qu'an creat activitats tà tribalhar eras correspondéncias grafia-fonia deras vocalas donc qu'an hèit diferents exercicis en hèr eth camin dera vocala -e- transcrivint eth fonèma [e], eth camin dera vocala -o- transcrivint eth fonèma [u], eth camin dera vocala -ò-

transcrivint eth fonèma [ɔ]. Après aqueth trabalh qu'avem questionat eths eslhèves sus eths fonèmas d'aqueras letras, e tanben quin s'escrivèva eth son aqueth en francés. Qu'avem acabat per arrecensar eras suas responsas sus eth arbre de palancas.

3-2-2 – Ipotèsis de trabalh

Que sobrava eth trabalh sus eras grafias de qui n'an pas eth madeish rapòrt grafia-fonia en occitan e en francés. Que començaram peras consonantas, qu'ei a díser eras letras j, g, v, h de qui transcrivien eths fonèmas [j], [j], [b] e [h]. Pus que trabalharam sus eths digrafes -nh-, -lh-, -sh- e -ch- e 'th trigrife -ish-, de qui transcriven eths fonèmas [ɲ], [j] e [ʃ]. Que mancava tanben eth trabalh sus eths diftongues : ai, ei, èi, oi, òi, au, eu, èu, iu.

Que ns'èm emparada sus eth obratge *Legissi, escrivi* de Florent Daubin. Aqueth darrèr qu'ei inspirat deth liberet *Je lis, j'écris* en francés. Qu'a per objectiu d'aprèner a leguir e a escrìver en occitan. Qu'ei ua vertadera aida permor que nse balha ua progression especiala deth estudi deths grafèmas dera lenga occitana. Que permet d'aprèner a deschifrar eths mots e d'automatizar eth deschifratge tà accedir ath sens.

Aqueras activitats que's pòden realizar en autonomia, qu'ei donc un vertader avantatge en classa multinivèus. Eths exercicis prevists qu'èran de diferents nivèus tà poder diferenciar era dificultat en fonccion deth adquisicion deths eslhèves sus eth deschifratge occitan.

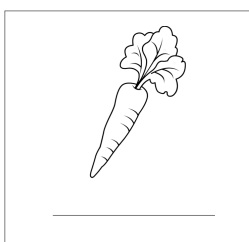
Cada estudi d'un navèth grafèma que començarà per ua lectura de sillabas çò qui permet de trabalhar tot en un còp eth navèth grafèma e tanben d'arrepassar eras vocalas. Eras sillabas que son leguidas dab era valor de basa de cada letra.

Exemple : **sa** que's legueish /sa/ e non pas /sɔ/ .

En seguir eths eslhèves que legueishen ua o duas frapas a votz baisha. Ua fasa orala en grope classa après era lectura que permet d'assegurar-se dera bona compreneson deths eslhèves. Eth ròtle deth ensenhant que serà de guidar e d'interrogar eths eslhèves sus eras informacions principalas deras frapas : qui ? On ? Qu'ei çò que hèn eths personatges ?

Un dusau exercici de qui seré interessant qu'ei de tornar plaçar mots en devath de dessenhhs tà nomar çò qui ei dessus.

Exemple :

Atheu qu'ei tipicament ua situacion a on eths eslhèves e deven hornir ath significat, eth significant. Que i aurà mantuns nivèus de dificultat, d'aubuns eslhèves qu'auràn ua lista de mots a tornar plaçar devath era imatge, d'aubuns eslhèves que deveràn escrìver eth mot sense modèle o cercar sus un diccionari era traduccion occitana. Eths mots causits que son mots presents enas leçons precedentas, que son donc mots coneguts peths mainats.

Qu'avèvam previst tanben de demandar aths mainats d'inventar ua frasa dab dus mots manlhevats ara leçon en demandà'us de crear era frasa aquera sonque dab eths mots de qui coneguen. Ua sola frasa qu'ei demandada aths eslhèves de qui an dificultat dab era correspondéncia grafia-fonia e duas que son demandadas aths autes. Eth objectiu qu'ei de's familiarizar dab eth escrit. Que permet tanben de'us hèr tribalhar eras suas memòrias visualas en véger eth mot sancèr escrit mès tanben eras suas memòrias gestualas en sauvar en cap eth gestó hèit tà escrìver eth mot.

Era dictada que serà utilizada tà fixar eth grafèma era setmana après eth

sué estudi. Era dictada que comportarà donc eth grafèma vist pendent era setmana d'abans, eths grafèmas vists sus eras setmanas precedentas e 'ths grafèmas de qui an era madeisha correspondéncia grafia-fonia en francés coma en occitan.

Un eslhève que s'escón darrèr eth tablèu tà escrìver era dictada, eths autes que hèn era dictada sus eth sué caièr. Era correccion que's hè en grope classa a partir dera dictada realizada peth escolan ath tablèu. Que son eths eslhèves de qui corregeishen eras errors efectuadas en explicar perqué. Atheu que permet, tot en un còp, de tribalhar era ortografia occitana, eths rapòrts grafia-fonia occitans mès tanben de tribalhar eth metalengatge. Après era correccion, que guerdam eras diferentas grafias deth fonèma estudiat era setmana precedenta et que las institucionalisam en las marcar sus eth arbre de palancas. Que cercam, en seguir, eras grafias francesas tà transcrìver eth madeish fonèma.

Qu'avèvam tanben pensat a un aute exercici tà tribalhar era lectura en dus còdes, en francés e en occitan. Eths eslhèves que deven leguir mots de qui s'escriven dera madeisha faïçon enas duas lengas mès de qui an ua prononciacion diferenta.

Per exemple eth mot *maison* que s'escriu dera madeisha faïçon en francés coma en occitan mès que's pronóncia diferentament. /maj'zu/ en occitan e /me'zõ/ en francés. Atheu que demanda aths mainats ua grana atencion tà utilizar dus còdes diferents sus un madeish mot.

Que seré interessant d'acabar eth projècte per ua navèra dictada de qui arreprené eths diferents grafèmas estudiats e en seguir de tornar hèr ua analisi deths resultats dab eths diagramas. Era comparason deths diagramas abans eth projècte e après eth projècte que permeteré de's rénder compde vertaderament deths beneficis e deths desavantatges deth tribalh hèit en classa. Era compreneson, de qui èra quasiben nula abans eth projècte, que deveré èster plan mès bona per mantuas arrasons. D'ua part permor qu'an

tribalhat sus eths grafèmas qui los empechavan d'entrar en còde occitan. Mès tanben permor que, en un an, eths eslhèves qu'an creishut, eras suas maturitats qu'an cambiat. Eth vocabulari qu'ei estat melhorat tot ath lonc dera annada. Que son estats confrontats a mantuns navèths mots tot dia, e donc que tornan a partir en compreson de tèxtes dab mès de bagatges que n'avèvan en debuta d'annada. E, tà acabar, eths eslhèves qu'entenen sus dus dias de hiu era lenga, que i a mots de qui non legueishen pas correctament deth permèr còp mès que's tornan préner tots sols permor qu'an dejà entenut eth mot e que'u reconeguen.

3-2-3 – Perlongaments

Qu'avem decidit de priorizar d'aubuns trèits lingüistics importants dera lenga occitana. Totun, tà arribar a ua melhora compreson deth escrit e tanben ua melhora coneishença dera lenga segonda, que serà interessant de perlongar aqueth tribalh.

Qu'avem decidit de deishar de costat quauquas correspondéncias grafia-fonia permor que's pausava era question meslèu deth accent tonic deth mot que non pas dera sua prononciacion. Que pensam per exemple ath fonèma [ɔ] de qui avem transcrit dab eths mainats sonque dab era grafia -ò-. Qu'ei portant un son de qui podem escrìver tanben pera letra -a- en fonccion dera sua posicion en mot. Efectivament era letra -a- qu'a ua valor de basa, aqueth son de basa qu'ei eth son [a] coma ei eth cas tanben en lenga francesa. Aquera letra qu'a tanben ua valor posicionala, efectivament quan era letra -a- ei plaçada en fin de mot, que's pronóncia [ɔ]. Atheu qu'avem hèit eth choès de tribalhar e de fixar en tot permèr eth son de basa dera letra de paur que generalizen eth son [ɔ] a cada còp que vegen era letra -a-. De paur de hèr ua error didactica importanta, qu'avem decidit alavetz de deishar drin de costat aquera prononciacion quan arreprenem, de quan en quan, eths mainats sus

era sua prononciacion sense estudiar-la en detalh coma eras autas correspondéncias grafia-fonia. Que i a tanben, en mès d'aquera posicion particulara en mot, eth accent tonic a préner en compde. Efectivament, eth son [ɔ] non s'enten practicament pas en mot pus qu'eth mot ei accentuat sus era abans darrèra sillaba, qu'ei a díser qu'ei son finau realizat pera darrèra letra deth mot, atheu era letra -a- non ei pas hèra present. Çò que vòu díser que s'eths mainats e mestrajan eth accent tonic dera lenga occitana, era prononciacion dera -a- finala qu'ei hèra pròishe dejà deth vertadèr fonèma [ɔ]. Que serà donc hèra important, de tribalhar sus eth accent tonic occitan, que sia en cas deth -a- atone en mots, mès tanben sus eths mots en occitan pus qu'era accentuacion ei diferenta dera accentuacion francesa.

En dusau tribalh, que pensam de seré important de tribalhar sus eras consonantas mudas. Efectivament, qu'ei un trèit lingüistic important. E que pren ancòra mès d'importància quan tribalham sus era correspondéncia grafia-fonia pus que çò qui ei escrit no's ditz pas en orau. Ena lenga occitana que i a duas consonantas mudas : era -n- e 'ra -r-. Que son mudas sonque quan son plaçadas en fin de mot.

Per exemple : eth lapin /*et la'pi*/ o era flor /*era flu*/.

Que demoran mudas quan son en plurau tanben.

Per exemple : eths lapins /*es la'pis*/ o eras flors /*eras flus*/.

E finalament que pensam tanben que seré interessant de tribalhar dab eths mainats sus eths avantatges de poder mestrejar duas lengas. Que calerà mostrar aths mainats que, en passant per ua lenga, que podem melhorar era auta. Que pensam notadament ara estrategia d'instinct qu'eths eslhèves an trobat tà causir entre eras duas grafias tà transcríver eth son [b] en occitan, qu'ei a díser eth -b- e 'th -v-. Coma e n'avem parlat mès ensús, pendent era dictada occitana quauques escolans que sabèvan que podèvan utilizar eras duas grafias diferentas tà transcríver eth son aqueth e, tà saber eth quau e devèvan utilizar, qu'utilizavan era lenga francesa.

Per exemple quan devèvan escriber *vielha*, que passavan pera sua escritura en francés, qu'ei a díser *vielle*. Coma s'escriu dab un -v- en francés, alavetz qu'an causit eth -v- en occitan tanben.

Dab aqueth processus, eth passatge pera lenga francesa que serviva a melhorar era escritura dera lenga occitana.

Mès que podem tanben utilizar aquera tecnica ath denvèrs. Que podem utilizar era lenga occitana tà melhorar era ortografia francesa. Que ns'arrebrembam que sus eth arrecuelh de dadas, eths mainats que se'n vegèvan tà transcríber eth son [an]. Efectivament eth fonèma aqueth que s'assembla hèra ath fonèma francés [ã] de qui's pòt transcríber ena aquera lenga peths digrafes -an- o -en-. En utilizar eras suas estrategias naturalas de passar per ua lenga tà poder escriber ena auta, que poderam mostrar aths escolans que, sovent, quan entenem eth fonèma [an] en occitan, qu'ei eth digrafe -an- de qui cau utilizar tà transcríber en francés [ã].

Que podem préner un exemple present ena dictada : **lan**ças /lansɔs/ (occitan) → **lan**ces /lãsə/ (francés). Atheu conéguer era prononciacion deth mot en occitan que permet d'escriber eth mot correctament en lenga francesa, qu'ei a díser que passar pera lenga occitana que permet de causir entre eras duas grafias en francés -an- e -en-.

Conclusion

Qu'estangam eths nostes estudis universitaris dab aquera experiéncia. Era annada d'estagi de qui venguem de viver que ns'a permetut de botar en relhèu eras dificultats qu'encontravan eths escolans. Eth arrecuelh de dadas qu'a balhat lòc ara identificacion deths besonhs deths eslhèves. Era question de qui pausava eth noste subjècte qu'èra era question dera autonomia deths eslhèves de cap ath escrit. E aqeste memòri que propòsa quauquas ideas tà portar remèdi aras diversas dificultats de qui dravan eth camin deths mainats entiò era tòca aquera.

Mantuns objectius qu'èran visats dab aqeste tribalh. De ua part, que volèvam qu'eths mainats estóssien mès independents de cap ara lenga escriuta. Qu'ei a díser que non sian obligats d'èster a cada còp acompanhats pera retranscripcion orala. Dera auta part, per un vertadèr tribalh quotidian de metalengatge, que volèvam qu'eths eslhèves non estóssien desarmats de cap ara sintaxi, ara conjugason mès tanben ath vocabulari inconeguts en lenga occitana.

En despieit dera finalisacion deth projècte en classa, qu'avem podut véger totun mantuns beneficis sus eths mainats. Eths mainats qu'èran capables a mantuns moments dera jornada, en lectura, de's tornar préner. Per aquerò, que vegem qu'eths eslhèves e temuenhan d'ua capacitat de distanciacion per rapòrt ath sué prepaus e qu'ei en capacitat de's corregir sol.

Per totas aqueras arrasons, qu'ei donc un projècte de qui sauvam e de qui tornaram a hèr en classa. Qu'ei un tribalh de qui demanda, qu'ei vertat, hèra de paciéncia tà'u botar en plaça. Mès que'u trobam hèra interessant a mantuns nivèus. Que sia ath nivèu deths progrès de qui podem constatar en quauques mesis sus eths eslhèves mès tanben ath nivèu dera relacion de qui engendra entre era persona e 'ra lenga occitana. Un vertadèr questionament deths mainats de cap ara escritura occitana que s'ei construsit. E dab aquerò, ua grana enveja de conéguer eth còde occitan e de mestrejà'u.

Bibliografia :

- ALIBERT Louis. *Gramatica occitana segon los parlars lengadocians*. Montpellier : Institut d'Estudis Occitans. 1935.
- BÉTHOUX Christiane. *Utilisation de produits multimédia pour la construction de compétences lexicales : analyse linguistique, psycholinguistique et didactique des apports des cédéroms, des sites Internet et du travail en tandem pour l'apprentissage de l'allemand langue seconde*. Lyon. 2005.
- CHERVEL André. *L'enseignement du français à l'école primaire*. Paris. 1992.
- DALGALIAN Gilbert. *Enfances Plurilingues*. Paris. 2014.
- ERFURT Jürgen, HÉLOT Christine. *Le bilinguisme français occitan : histoire et avenir*. Limoges : Lambert-Lucas. 2016.
- ESCUDÉ Pierre, *Elèves de 10 ans entre occitanophonie et francophonie La représentation des langues d'élèves bilingues*. Toulouse. 2011.
- GIACOBBIÉ Jorge. *Acquisition d'une langue étrangère : cognition et interaction*. Paris. 1992.
- HAGÈGE Claude. *L'Enfant aux deux langues*. Saint-Amand-Montrond. 2012.
- JAMET Marie-Christine. *Contacts entre langues apparentées : les transferts négatifs et positifs d'apprenants italophones en français*. Italie. 2009.
- JAURÈS Jean. *L'éducation populaire et les « patois »*. La Dépêche. 15 août 1911.

- MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE. *Pour enseigner la lecture et l'écriture au CP* [en ligne]. 2019. Consulté le 12.05.2020. Disponible sur le web :
https://cache.media.eduscol.education.fr/file/Actualites/23/2/Lecture_écriture_versionWEB_939232.pdf
- MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE. *Programme des enseignements du cycle 3* [en ligne]. 2018. Consulté 04.11.2019. Disponible sur le web :
https://cache.media.eduscol.education.fr/file/programmes_2018/20/2/Cycle_3_programme_consolide_1038202.pdf
- MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE. *Se préparer à apprendre à lire et à écrire* [en ligne]. 2019. Consulté le 14.12.2019. Disponible sur le web :
https://cache.media.eduscol.education.fr/file/maternelle/41/4/Guide_phonologie_1172414.pdf
- MOORE Danièle. *Bouées transcodiques en situation immersive ou comment interagir avec deux langues quand on apprend une langue étrangère à l'école*. Espagne. 1996.
- NEX Flora. *Développement du langage bilingue chez les enfants de famille migrante*. Nancy. 2011.
- RONJAT Jules, *Le développement du langage observé chez un enfant bilingue*. Paris. 1913.
- SARRIEU Bernard. *Era bouts dera Mountanho*. Saint-Gaudens. 1907.

Annèxes

Annèxe 1 : Dictada occitana

Los Òmis Petits ? Mès qui son ? Qui los sap ?

Los Òmis Petits que pòrtan peu long e barba qui tòca en tèrra.

Que son vestits d'arroi, a la mòda vielha. Que's cauçan d'esclòps d'argent. Que van armats de sabres e de lanças.

Que's còhan d'ua boneta borruda. Que saben tot de la vita e deu temps qui ns'escapa. Las hemnas deus Òmis Petits que son tanben beròi fièras en las loas longas pelhas arrojadas, mès sovent que van en pantelons.

Annèxe 2 : Errors arrecensadas ena dictada

Mainats	Errors arrecensadas
Lya	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] pera letra -y- • Utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en- tà transcriver eth son [ã].
Livya	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrrafe -ilh- • Utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en- tà transcriver eth son [ã].
Gabin	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrrafe -ilh- • Utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en- tà transcriver eth son [ã].
Lucien	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrrafe -ilh- • Utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en- tà transcriver eth son [ã].
Antoine	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] pera letra -y- • Que traduseish eth son [j] peth trigrrafe -ilh- • Eth que enonciatiu qu'ei transcriut per qu'ei

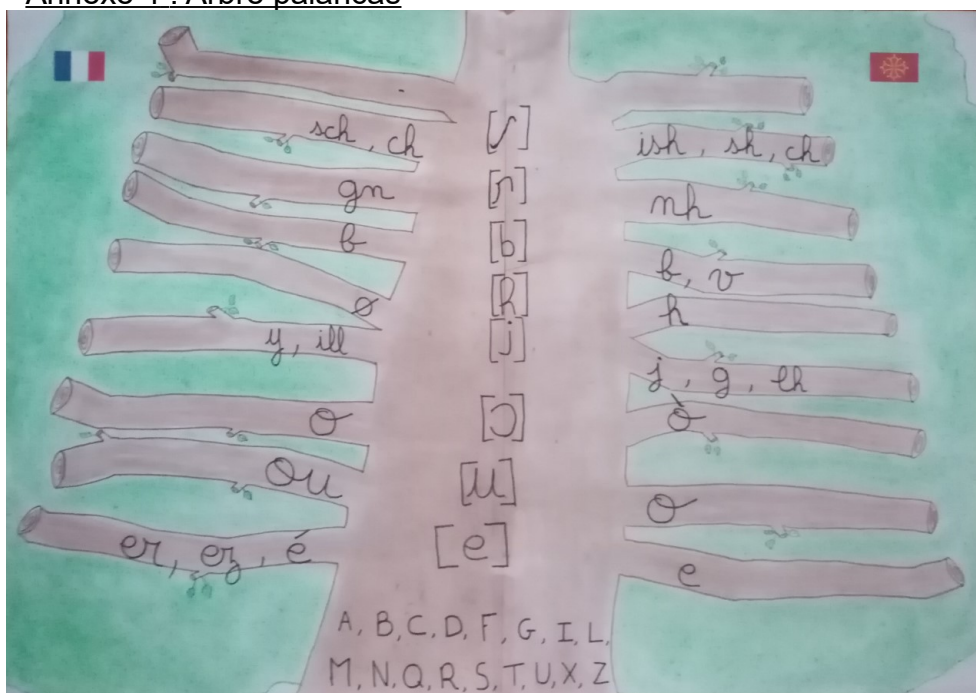
Léo	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrafe -ilh-
Bertille	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [j] pera letra -y- • Eth que enonciatiu qu'ei transcriut per qu'ei
Siloé	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrafe -ilh- • Utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en- tà transcríver eth son [ã].
Oscar	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrafe -ilh- • Utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en- tà transcríver eth son [ã].
Lisa	<ul style="list-style-type: none"> • Eth que enonciatiu qu'ei transcriut per qu'ei
Lise	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrafe -ilh-
Nohan	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrafe -ilh-
Jade	<ul style="list-style-type: none"> • Que traduseish eth son [b] sonque dab era letra -b- • Que traduseish eth son [u] peth digrafe -ou- • Que traduseish eth son [ɔ] pera letra -o- • Que traduseish eth son [j] peth trigrafe -ilh- • Utiliza ua alternància entre eths digrafes -an- e -en- tà transcríver eth son [ã].

Annèxe 3 : Tablèu estatistic

	Grafias utilizadas peths mainats	Grafias demoradas
Transcripcion deth son [b]	Era letra -b- (10/13)	Era letra -v-

Transcripcion deth son [u]	Eth digrafe -ou- (9/13)	Era letra -o-
Transcripcion deth son [ɔ]	Era letra -o- (11/13)	Era letra -ò-
Transcripcion deth son [j]	Eth trigrife -ilh- (8/13), era letra -y- (3/13), eth trigrife -ill- (1/13)	Eth digrafe -lh-
Transcripcion deth son [ã]	Eth digrafe -en- (7/13)	Eth digrafe -an-
Que enonciatiu	Qu'ei	Que

Annèxe 4 : Arbre palancas

Annèxe 5 : Alfabet

